DORIS

FILMHANDLEDNING **FISH**

av Lisa Lindén på uppdrag av Doris styrelse

Doris

Initiativet till Doris nätverk togs 1999 av filmarbetare som tröttnat på den ojämställda filmbranschen. 2003 skapades Dorismanifestet där man gick från ord till handling. I manifestet ställdes kraven att manus ska vara skrivet av en kvinna; kvinnor på alla A-funktioner (konstnärligt bestämmande); minst en kvinna i huvudrollen och att originalmusiken ska vara komponerad av en kvinna. Under 2004, 2005 och 2006 genomförde Doris tre manustävlingar till vilka över sjuhundra manus kom in från kvinnor som kände sig manade att skriva under Dorismanifestet. Av de vinnande manusen har sju Dorisfilmer producerats och spelats in. Våren 2009 har Doris som långfilm premiär. Långfilmen består av alla sju filmer som bundits samman med en åttonde film, en animation av Anna Erlandsson.

Bakgrund och syfte med Doris filmhandledningar – Doris i skolan

Genom tidigare filmvisningar och tillfällen där Doris medverkat, har vi märkt att det funnits en efterfrågan på material och tillfällen att diskutera och analysera film utifrån ett genus- och jämställdhetsperspektiv. Hösten 2007 sökte och fick Doris medel från Västra Götalandsregionen för att initiera en diskussion i skolan om kön och genus och dess betydelse i film. För dessa medel skrevs de fem första handledningarna till filmerna *Mon 3, Skjut mig, Susanne blir singel, Grodan* och *Rep*.

Hösten 2008 sökte och fick Doris ytterligare medel från Västra Götalandregionen. Denna gång för att utbilda pedagoger i ett normkritiskt tänkande när det gäller kön i bild och på film. Det görs i projektet *Doris i skolan*. Inom ramen för *Doris i skolan* skrivs handledningar till filmerna *Fäst vid dig* och *Fish*.

När det gäller barn och ungdom vill vi i Doris att både tjejer och killar ska kunna relatera till alla arbeten som finns bakom kameran. Både tjejer och killar ska kunna ha filmarbetare som förebilder genom en jämnare könsfördelning inom alla typer av yrkeskategorier. Vi vill vara med och skapa ett filmklimat där det varken finns direkt eller indirekt diskriminering i en filmproduktion. En målsättning med Doris filmer när det gäller en yngre publik är att ifrågasätta normen med ett manligt, handlande subjekt. Genom att det är tjejer, kvinnor och tanter som tar plats i filmerna vill vi visa att de kan vara handlande subjekt som omgivningen i sin tur får reagera på. Vi vill lära små pojkar och större killar att identifiera sig med tjejer och kvinnor på film. I och med att det är vanligt med filmmanus skrivna av män så bryter Doris även där ny mark. På så vis visar vi att flickor, tjejer, kvinnor och tanter kan hantera ett vapen, backa med släp, slåss med svärd, råna en bank, upptäcka sin sexualitet tillsammans med sin kompis, arbeta som poliser, säga ifrån, inte vara som alla andra, älska en annan kvinna, rapa och mycket mer. Vi visar att pojkar, killar, män och farbröder kan vara trötta på att leka med svärd, vara ömma mot varandra eller bli överkörda om de trakasserar sin partner.

Vi visar att det går att göra alldeles ypperlig film med kvinnor både bakom och framför kameran. Någonting som filmbranschen länge indirekt inte ansett skulle gå.

Samtalets form

I filmhandledningarna finns det många olika frågeställningar, vilket gör att du som pedagog antingen kan välja ut frågor eller teman som passar just din grupp eller klass, eller så kan du tillsammans med eleverna gå igenom hela handledningen.

Under arbetet med filmerna och handledningarna kan det finnas fördelar med att dela upp klassen i mindre grupper. Det är viktigt att skapa ett tryggt klimat där alla elever vågar uttrycka sig och fundera öppet. I vissa handledningar finns också tips på grupparbeten eller rollspel där det kan vara bra med mindre grupper. De flesta ämnen börjar med en ”neutral” fråga om filmen och hur

karaktärerna i filmen upplever eller handlar i olika situationer. Eleven behöver därför inte, om den inte vill, tala utifrån sig själv, utan det är filmen som fungerar som utgångspunkt.

När det gäller en upplevelse av en film finns det inga rätt eller fel, alla tankar och associationer som väcks är viktiga.

Nu kan samtalet börja!

Fish

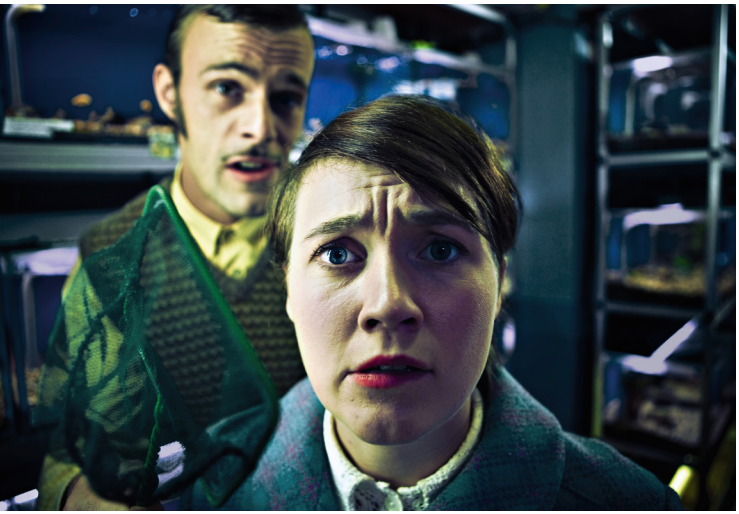

Manus & regi: Åsa Johannisson
Producent: Annika Hellström och
Lis Svensson Brandberg
Cinenic film

Rekommenderad från 11 år
Längd: 10 min

Handling

Filmen har ingen talad dialog. *Fish* handlar om Gerd som lever ett till synes ensamt liv tillsammans med hennes (kanske enda) vän, guldfisken. Vi ser hur Gerd äter, spelar luffarschack och tittar på film tillsammans med sin fisk. En dag kommer det ett infoblad i brevlådan från en Zooaffär. Gerd tittar ut genom fönstret och ser hur ett par barn bråkar/busar med en man och hur alla hans

lappar om zooaffären sprids i vinden. Gerd och mannens blickar möts genom fönstret. En morgon när Gerd vaknar upptäcker hon att hennes guldfisk är död. Nu blir det en ensam tid för Gerd och hon verkar bli deprimerad. På natten drömmer hon om hur det brinner i lägenheten och hur hon som brandman/brandkvinna klättar upp för en stolpe utanför huset och räddar sin fisk. Nästa dag hittar Gerd lappen från zooaffären i hennes nu stökiga lägenhet och hon bestämmer sig för att gå dit. Gerd gör sig i ordning, målar sin läppar och tar sin väska. När hon ska gå glömmer hon att ta med nycklarna. I trappuppgången får Gerd gå åt sidan när hon möter ett dansande, förälskat par. När Gerd kommer till zooaffären står mannen som delade ut lapparna i affären. Han tar snabbt fram en ny fisk i en platspåse, som om han redan visste vad det var hon sökte. När Gerd kommer tillbaka hem till sin trappuppgång får hon på nytt trängas i uppgången tillsammans med ett par och sedan upptäcker hon att hon är utelåst. Nu kommer Gerd ihåg vad hon drömt om tidigare och hon försöker klättra upp för stolpen. Det går inte så bra. Hon kränger och klättar. När hon hänger upp och ner ser hon mannen från zooaffären, gående balansgång på en lina. Hon tappar fiskpåsen, men han fångar upp den. Nu försöker de klättra upp tillsammans. Nästa scen är i Gerds gula kök där mannen steker pannkakor. Den sista bilden i filmen är på den nya fisken i glasskålen med Gerd och mannen i bakgrunden.

Att inte vara som andra

Alla människor är speciella och unika och hur vi reagerar på olika situationer skiljer sig många gånger åt. Samtidigt är känslor ofta allmängiltiga, det vill säga att de är mänskliga och någonting som de flesta kan känna igen sig i. Det kan vara känslor som glädje, sorg, skuld, ensamhet, tillfredsställelse, oro, ilska, irritation och lycka. Hur vi upplever och reagerar på dessa känslor kan dock vara olika från person till person.

- Hur tror du att Gerd upplever människor runt omkring sig? Till exempel andra i hyreshuset, mannen i affären och barnen på gården?
- På vilket sätt verkar Gerd vara lite speciell?
- Hur tror du att barnen och mannen i zooaffären upplever Gerd?

- Vad betyder det egentligen att ”vara som alla andra”?
- I vilka situationer känner du att du vill vara precis som andra?
- I vilka situationer känner du att det är viktigt att vara unik/speciell?
- Fundera kring hur vi värderar ord som ”unik”, ”speciell”, ”annorlunda”, ”originell”, ”normal” och ”som andra”.

Ensamhet

I stora städer i Sverige finns det väldigt många människor som bor själva och som bor i vad man brukar kalla för singelhushåll. Ändå kan det kännas som tidningar, film och TV ofta förmedlar en bild av att de som lever två och två i en kärleksrelation är de som är lyckligast. När Gerd tar sig ut ur lägenheten så blir mötet med det dansande paret i trappuppgången också en symbolisk bild för att Gerd är ensam.

- Tror du att Gerd längtar efter att ”dela sitt liv” med någon annan (förutom fisken)?
- Tycker du att det verkar som att Gerd är ensam? På vilket sätt märks det i så fall?
- Tror du att människor mår bättre eller sämre när de lever ensamma eller tillsammans med någon/några andra?
- Hur tänker du själv kring ensamhet? Hur kan olika sorters ensamhet kännas? Ge exempel på när ensamhet är någonting bra och skönt och när det är jobbigt.
- Beskriv hur Gerds liv förändras i filmen.

Svaghet och styrka

I filmen har Gerd en dröm om att hon är stark och kan klättra upp för stolpen utanför sitt hus. När hon sedan i verkligheten försöker klättra upp är det lite svårare än i drömmen. När mannen från zooaffären kommer klättrar de tillsammans. Ibland är det Gerd som är stark när han sitter i hennes knä och ibland är det mer hans kraft som drar upp henne. De växlar mellan att vara den fysiskt starka.

- Tycker du att Gerd är en stark eller en svag person? Beskriv varför.

- Hur tänker du kring styrka, är det samma sak att vara stark fysiskt som psykiskt?
- Hur tänker du kring styrka och kön? Är killar alltid starkare än tjejer? Är tjejer svagare än killar?
- Tror du att det är jobbigt för en kille att inte vara så stark? Varför det i så fall?
- Tror du att det är jobbigt för en tjej att inte vara så stark? Varför det i så fall?
- Hur kan killar och tjejer träna upp sin fysiska och psykiska styrka?
- Är svaghet alltid någonting som är dåligt?

Kärlek till husdjur

I filmen verkar Gerds närmaste relation vara till ett husdjur, en guldfisk. Husdjur är för många människor kanske just den närmaste, vardagliga relation som man har. En del människor kanske till och med föredrar att umgås med djur istället för människor. I andra fall är ett husdjur en viktig del av en familj och när ett djur dör kan det nästan kännas som en familjemedlem har dött. I Gerds fall verkar hon göra det mesta tillsammans med sin fisk. Hon fikar, kollar på TV och spelar till och med luffarschack tillsammans med guldfisken.

- Varför tror du att Gerd inte umgås med någon annan än med sin fisk i början av filmen?
- Har du själv haft ett husdjur eller önskar du att du hade det? Vad har det djuret i så fall betytt för dig och om du inte har haft ett husdjur varför vill du ha det?

Sorg och förlust

I filmen är guldfisken död en morgon när Gerd vaknar. När fisken dör verkar Gerd tappa lusten till det mesta och hon verkar helst vilja sova. I filmen drömmer Gerd om att det är en eldsvåda och att hon klättrar upp och räddar sin guldfisk från att dö. Att tänka på om och hur man hade kunnat göra någonting annorlunda är vanligt när man är riktigt ledsen. I Gerds fall drömmer hon om en situation som hon själv skulle kunnat påverka och förändra.

- Hur hanterar Gerd sin sorg i filmen?
- Hur kan man reagera när man förlorat någon som man tycker mycket om?
- Har du upplevt att något husdjur har dött och hur har du reagerat då?
- Om man känner sig väldigt ledsen över att någon försvunnit eller dött, hur kan man då göra för att må bättre?
- Beskriv olika sätt som människor kan visa sorg och ledsamhet på.

Begravningar är ofta ett tillfälle när människor visar och delar sin sorg med andra människor.

- Om du har varit på en begravning någon gång kan du fundera kring hur du upplevde den. Vilka var med? Hur reagerade människor?
- Hur tycker du att en fin begravning ska vara?
- Hur kan man hjälpa en människa som har förlorat någon som den älskar?

Kroppsspråk (rollspel)

Man brukar säga att ord och talspråk bara är en liten del av hur vi människor kommunicerar med varandra. I *Fish* uttrycker Gerd, mannen i zooaffären och de andra sina känslor med hjälp av kroppen. De dansar, går, balanserar eller rör sig på olika vis som gör att vi kan tolka deras känslor och upplevelser utan att någon säger något i filmen. Att arbeta med rollspel och själv prova på hur till exempel olika kroppsspråk kan kännas och

påverka våra tankar är ett intressant sätt att undersöka hur vi människor förhåller oss till olika saker.

- Beskriv hur Gerds kroppsspråk är i de olika scenerna. Vilka känslor och ord uttrycker hennes kropp?
- Beskriv hur mannen i zooaffärens kroppsspråk är i de olika scenerna. Vilka känslor och ord uttrycker hans kropp?
- Prova att med olika kroppsspråk och rörelser beskriva för varandra att ni känner er lättade, förväntansfulla, nervösa, ensamma, inte som andra, blyga, självsäkra, duktiga, lyckliga och oroliga. Dela in gruppen i två mindre grupper. Låt den ena gruppen visa en känsla med kroppen och låt den andra gruppen gissa vilken känsla det är.

Din egen film

Idag är det på många sätt lättare än förut att göra sin egen film eftersom teknik är billigare och lättare att komma i kontakt med. För att bli en bra filmarbetare krävs vilja, lust och träning. I filmbranschen finns många yrken. Manusförfattare som skriver en berättelse. Regissör som tolkar manus och har det övergripande konstnärliga ansvaret för filmen. Fotograf som filmar med filmkamera. Scripta som håller reda på i vilken ordning de olika scenerna filmas och i vilken ordning de ska komma i filmen. Kostymör som bestämmer vad personerna i filmen ska ha på sig. I filmen *Fäst vid dig*, som är en animation, har det också krävts animatörer som gjort figurerna levande.

Även om det finns många olika yrken inom filmen så är det ett lagarbete där alla delar och funktioner är viktiga för slutresultatet – filmen! Tänk dig att du skulle göra din egen film. Här kommer några frågor som kan få dig att påbörja det arbetet.

- Vad skulle din film handla om?
- Vilka människor (karaktärer) skulle din film handla om? Är huvudkaraktärerna tjejer? Killar? Hur gamla är de? Vad gillar de att göra? Hur skulle din film börja och sluta?
- Skriv ett kort synopsis, en kort beskrivning av din film och vad den handlar om. Beskriv titeln på din film, filmens början, mitt och hur filmen slutar.

Tips!

2005 gav Svenska Filminstitutet och Myndigheten för skolutveckling ut boken *Först såg vi en film*. Boken är ett kollage av teorier och tankar kring jämställdhetsarbete i skolan och på förskolan. Boken är användbar med konkreta tips från pedagoger och inte minst från elever själva. I *Först såg vi en film* problematiseras genus och jämställdhet på ett tydligt vis.

Produktionsfakta:

Nycirkusaktörer: Gry Lambertsen, Rune Andersen
Manus och regi: Åsa Johannisson
Producent: Annika Hellström och Lis Svensson Brandberg, Cinenic film
Foto: Andra Lasmanis
Kompositör: Carin Blom
Ljudbearbetning: Marie- Louise Nilebrink
Ljussättning och effekter: Shoot & Post

Av: Lisa Lindén
Fil. Mag genusvetenskap, medlem i Doris styrelse
Formgivning: Joakim Jalin

Tack till:

Västra Götalandsregionen

Doris styrelse: Astrid Askberger, Gunilla Burstedt, Anna Eriksson, Bitte Havstad, Annika Hellström, Silva Hildbrand, Aase Högfeldt, Lis Svensson Brandberg och Ingrid Thornell

Kontakt:

www.dorisfilm.se
lisa.linden@telia.com

Först såg vi en film kan beställas på www.sfi.se/filmiskolan

DORIS**MANIFESTET**

- Manus ska vara skrivna av kvinnor
- Filmerna ska ha minst en kvinnlig huvudroll
- Alla beslutsfattande A-funktioner ska besättas av kvinnor
- Originalmusiken ska komponeras av kvinnor

Doris Film

Box 7098
402 32 Göteborg
www.dorisfilm.se